

Representantforslag 61 S

(2010–2011)

fra stortingsrepresentantene Borghild Tenden og Trine Skei Grande

Dokument 8:61 S (2010–2011)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Borghild Tenden og Trine Skei Grande om seniortiltak for å beholde verdifull kompetanse i skolen

Til Stortinget

Bakgrunn

Ved siden av frafall er den kommende lærermangelen blant de største utfordringene norsk skole står overfor i tiden som kommer. Statistisk sentralbyrå (SSB) har varslet ca. 18 000 lærere i underdekning innen 2020, og i regjeringens egne dokumenter – bl.a. St.meld. nr. 11 (2008–2009) Læreren: Rollen og utdanningen og St.meld. nr. 44 (2008–2009) Utdanningslinja – bekreftes tendensen i fremskrivningene. Grovt sett kan det antas at Norge vil mangle om lag 1 000 lærere pr. år i forhold til behovet de nærmeste årene – og sannsynligvis enda flere dersom man fortsetter å utvide timetallet i grunnskolen. Det er en utvikling som det er nødvendig å ta på alvor. Læreren er den viktigste innsatsfaktor for elevenes læring.

I tillegg til en bred innsats for å rekruttere nye lærere er det også svært viktig å holde lengst mulig på de mange dyktige lærerne som allerede finnes i skolen – seniorene – som representerer lang og verdifull erfaring, og som er dette representantforslagets hovedanliggende. Forslagsstillerne viser spesielt til det store behovet det er for faglig kompetente lærere innen realfagene, og at en stor del av lærerne med lang erfaring innehar denne kompetansen.

Tidligere initiativ om rekruttering av lærere

Forslagsstillerne viser til at Venstre gjennom de senere år har fremmet en rekke initiativ i Stortinget

knyttet til behovet for økt lærerrekruttering. Særlig viser forslagsstillerne til Dokument nr. 8:68 (2006–2007), jf. Innst. S. nr. 239 (2006–2007), om å utarbeide forpliktende nasjonale rekrutteringsplaner for å sikre tilstrekkelig antall kvalifiserte lærere i grunn- og videregående skole. I representantforslaget påpekes det at minimum fire elementer må vektlegges i utarbeidelsen av en nasjonal rekrutteringsplan for lærere. For det første må planen inneholde strategier for å gjøre læreryrket mer attraktivt og dermed få flere til å velge å bli lærere. For det andre må det utvikles strategier for å rekruttere lærere fra andre relevante yrker, for eksempel gjennom å etablere særskilte kvalifiseringsstipend for at disse kan ta praktisk pedagogisk utdanning. For det tredje må man styrke og sikre systematisk kompetanseheving for alle lærere. For det fjerde må man igangsette målrettede seniortiltak for å beholde verdifull kompetanse lengst mulig i skolen.

Forslagsstillerne beklager at forslaget om å innføre forpliktende nasjonale rekrutteringsplaner for å sikre tilstrekkelig mange kvalifiserte lærere i norsk skole ikke har fått flertall i Stortinget. Regjeringens svar på utfordringen skissert i nevnte representantforslag har imidlertid bl.a. resultert i GNIST – et fem-årig samarbeid mellom Kunnskapsdepartementet, Utdanningsforbundet, KS, LO, NHO, Pedagogstudentene, Studentenes Landsforbund, Norsk Lektorlag, Skolenes landsforbund, Norsk Skolelederforbund og Nasjonalt råd for lærerutdanning. GNIST omfatter bl.a. en rekrutteringskampanje, en endret lærerutdanning, samt videreføring av ordningene med kompetanseheving for lærere og skoleledere.

Forslagsstillerne vil understreke at det er positivt med en bredt anlagt rekrutteringskampanje, men vi mener at lærerutdanningen burde vært på masternivå, og at satsingen på videreutdanning burde vært betydelig større. Det henvises i denne forbindelse bl.a. til

Dokument nr. 8:36 (2007–2008) om å iverksette en femårig allmennlærerutdanning, jf. Innst. S. nr. 215 (2007–2008), og Dokument 8:145 S (2009–2010) om å øke den statlige finansieringen knyttet til videreutdanning av lærere, jf. Innst. 26 S (2010–2011).

Selv om flertallet på Stortinget ikke har villet støt- te Venstres forslag om forpliktende, nasjonale rekrut- teringsplaner for å sikre tilstrekkelig antall kvalifiser- te lærere i skolen, antar forslagsstillerne at det er bred enighet om at det er behov for et langt større fokus på ivaretagelse av seniorer i skoleverket enn hva man ser i dag.

Status per i dag

Et grovt anslag er at om lag halvparten av lærerne i videregående skole er over 50 år, mens nesten 40 prosent av lærerne i grunnskolen er over 50 år. Svært få lærere står i yrket til de går av med normal pen- sjonsalder (67 år). Nyere forskning og statistikk ope- rerer med tall helt ned mot 15 prosent. Selv om pen- sjonsalderen i gjennomsnitt har økt noe de senere år – gjennomsnittsalderen for alle typer av nye pensjo- nister i skoleverket var 60 år i 2006 mot 57 år i 2001 – så er den fortsatt lav.

Ifølge 2007-tall fra Utdanningsforbundets med- lemspanel ønsker så mange som tre av fire lærere å arbeide etter fylte 60 år, men mange opplever at det i liten grad legges til rette for dette. I en artikkel i For- bundsnytt 3/2007 fremgår det at bare seks prosent mener at kommuner og fylkeskommuner i stor grad legger til rette for og ønsker å beholde lærere etter at de har rundet 60 år. 15 prosent mener at skolen de ar- beider ved, gjør det samme.¹

Høsten 2010 gjennomførte Respons Analyse, på oppdrag fra Utdanningsforbundet, en spørreundersø- kelse blant i overkant av 1 000 grunnskolelærere. Hensikten med undersøkelsen «Viktige forhold for å få lærere til å fortsette lenger i læreryrket» var både å kartlegge hvordan situasjonen i skolen faktisk er med tanke på potensielle jobbskifter blant lærere med en viss fartstid, samt hva som er viktig for å få lærere til å stå lenger i yrket.

Resultatene fra undersøkelsen var ikke oppløften- de. Uavhengig av alder sier henholdsvis 23 prosent at de mest sannsynlig vil gå over til et annet yrke enn læreryrket, og 32 prosent sier at de mest sannsynlig vil benytte seg av muligheten for førtidspensjone- ring. Over 50 prosent av de spurte lærerne som er 55 år og eldre, svarer at de mest sannsynlig vil benytte seg av muligheten for førtidspensjonering, mens yn- gere lærere ser det som mer sannsynlig å bytte yrke.

Man kan oppsummere undersøkelsen med at den bekrefter at det er mye å vinne på å gjøre forholdene bedre for de lærerne som er i skolen i dag. Det synes

åpenbart at både yngre og eldre lærere, som ellers ser for seg at de mest sannsynlig vil forlate skolen før oppnådd pensjonsalder, vil bli i skolen om forholdene legges bedre til rette for dette.

Det henvises for øvrig til undersøkelsen, som er tilgjengelig i sin helhet på Utdanningsforbundets nettsted.²

Konkrete tiltak for å ivareta seniorer i skolen

Forslagsstillerne viser til nevnte medlemsunder- søkelse hvor det fremkommer at det aller viktigste tiltaket for at lærere skal fortsette lenger i læreryrket, er at de får god mulighet til å utføre sine kjerneopp- gaver som lærere – dvs. undervisning, for- og etter arbeid mv. Kort sagt: Læreren må få være lærer – ikke alt mulig annet. I tillegg viser undersøkelsen at flere andre forhold oppleves som viktige, bl.a. godt psykososialt arbeidsmiljø; god ledelse; færre elever per lærer; godt fysisk arbeidsmiljø; stor frihet i yrkes- utøvelsen; høyere lønn; redusert arbeidstid og gode ordninger for etter- og videreutdanning.

Forslagsstillerne viser til at mye av ansvaret for tiltak av denne art faller på skoleeier, dvs. kommuner og fylkeskommuner. Skoleeier har et selvstendig an- svar for å legge til rette for at arbeidstakerne står lengst mulig i yrket. Dette er et ansvar som det er vik- tig at skoleeierne tar på alvor og følger opp.

Etter forslagsstillerens mening er det imidlertid behov for at staten også bidrar i en slik innsats. Dette kan fint gjøres innenfor lokaldemokratiets og ar- beidslivets rammer. Konkret mener forslagsstillerne at regjeringen bør fremme sak for Stortinget om hvil- ke tiltak man fra nasjonalt nivå kan igangsette og bi- dra til for at lærere skal fortsette lenger i læreryrket, dvs. hvilke seniortiltak som er aktuelle for staten å bi- dra til i et samarbeid mellom skoleeiere og lærerorga- nisasjonene.

Det kan tenkes flere tiltak fra nasjonalt nivå for å stimulere til at eldre lærere skal stå lenger i yrket. Blant annet kan man utarbeide ulike bonusordninger for å stimulere til lenger yrkesdeltakelse og eventuelt utvide bruken av redusert arbeidstid – for å nevne noe. Dette må avklares i forhandlinger mellom parte- ne, men det er klart at staten vil kunne bidra til finan- sieringen av denne type ordninger. Videre kan det også være aktuelt å gi skattestimulans/fradrag til el- dre arbeidstakere (62 år) som velger å arbeide i stedet for å gå av med pensjon før 67 år, slik Venstre tidli- gere har tatt til orde for. Uansett bør en slik tiltaksli- ste utarbeides i nært samarbeid og dialog med berørte parter, bl.a. lærerorganisasjonene og KS. Staten for- utsettes å bevilge midler til kommuner og fylkeskom- muner for å finansiere disse tiltakene gjennom de år- lige budsjettbehandlingene.

¹ http://www.forbundsnytt.no/pls/uf/pa_dtdm.forbundsnytt?vp_utgave=57653&vp_seks_id=58821

² http://www.utdanningsforbundet.no/upload/Pdf-filer/Diverse/Rapport-%20Medlemsundersøkelse_sept2010.pdf

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

I

Stortinget ber regjeringen fremme sak for Stortinget om seniortiltak i skolesektoren.

II

Stortinget ber regjeringen bidra økonomisk til etablering av konkrete seniortiltak i skolesektoren, for på denne måten å bidra til at flere lærere står lenger i yrket.

11. januar 2011

